

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Septima. De Intellectione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

pressa, cui sit similis, cum hæc tam bene debeat habere aliquam causam cui similis dicatur, ac altera in vitalitate, & consequenter si prima propter vitalitatem exigit causam viventem, hæc etiam exigit similitudinem esse sui objecti.

Probatur quartò, A paritate specierum sensibilium, quæ dicuntur suo modo formales similitudines ut patet, dum videntur per modum ipsorum colorum, ut quando radii solares transeunt per vitrum coloratum, aut incidunt in cortinas virides, vel rubras, tunc in pavimento, vel pariete apparent acsi ipsi colores ibi essent, ergò.

Dices: Nec in speciebus sensibilibus videri ipsas species, sed ipsi colores reflexè ut contingit in speculo in quo se homo videt reflexè. Sed contra primò ut corpus aliquod reflectere possit, debet esse lavigatum, & perspicuum, sed pavimenta & parietes non sunt sic lavigati, ergò. Contra secundò, quòd si parietes haberent virtutem reflectendi, deberent quotidie posse reflectere, sicut reflectunt specula. Contra tertio, quia corpus reflectens demonstrat rem quamcunque in tantum & tantum distare retro, quantum distat ab eo directè ante illud collocatus, quòd tamen non faciunt parietes, major patet in speculis, quæ repræsentant rem ante se collocatum, quasi esset profunde intus intra superficiem speculi, prout magis vel minus abest, ergò.

Dico 6. Species manent in intellectu etiam cessante actuali intellectione, & respectu harum dicitur intellectus memoria. Hæc est contra Avicennam.

Probatur primò, Auctoritate D. Augustini lib. 5. contra Jul. cap. 14. ubi docet: *Resum corporaliū qualitates in res incorporales transire, quando formas corporum, quas videmus, habuimus quodammodo & in memoria recondimus & quocumq; pergimus nobiscum ferimus.* Et lib. 10. Confels. cap. 17. ait: *Per hæc omnia discuro & volito, hæc atq; illas penetro etiam quantum possum & sinu est nusquam.* D. Bernardi tract. de vita solit. cap. 15. ubi ait, memoriam proferre unde formetur cogitatio, sed aliud non proferre potest quam species, ergò manent in ipso & respectu eius intellectus dicitur memoria.

Probatur secundò Ratione, quia aliàs eodem modo se haberet intellectus Docti & sapientis, ac illius qui primò incipit discere, quia utriusque intellectus esset in pura potentia, dum actu non intelligit. Quod confirmatur, quia nulla forma absoluta destruitur nisi vel propter impossibilitatem, vel propter destructionem subjecti, atqui hic nec destruitur subjectum, nec impossibiles sunt, ergò. Si tamen quæras an à solo intellectu conserventur? Respondeo affirmativè, tum quia nulla alia causa assignari potest; tum quia licet concurrat alia causa ad productionem earum, non est tamen necesse, ut illa causa concurrat ad conservationem, ut patet in calore, qui conservatur in aqua sine igne, quamvis sine ipso non producatur, quòd autem species diutius manent, quam calor in aqua, ideo est, quia sunt ipsi naturales non verò calor aquæ.

Dices: Experimentia constat nos oblivisci rerum quas ante cognovimus, nisi sæpe repetamus sed non posset esse, nisi perderetur species, ergò non manent. Respondeo negando minorem, hoc enim non fit propter specierum deperditionem, sed quia illæ species suo ordine non excitantur, unde fit ut dum recordari volumus alicujus rei, sæpius non possumus & post paululum tamen vel alio tempore sponte incidere, quæ autem causa sit excusatæ mihi videtur esse ex naturæ arcanis, quæ nondum penetravi. Respondeo secundò negando minorem etiam, quia hoc absque jactura specierum intelligibilium fieri potest, ex eo, quòd deperderentur species phantasticæ ipsi correspondentes, à quibus in suis operationibus dependent, hinc est

QUÆSTIO VII

De Intellectione.

Natura Intellectionis sufficienter colligi posset ex dictis supra Disp. 2. q. 2. ubi universaliter determinavi in quo consistat actus vitalis, verumtamen abste non erit ex professo etiam examinare naturam intellectionis, cum Authores in tot, tamque diversas abiverint sententias, nam Pontio teste, aliqui dicebant intellectionem esse tantum receptionem speciei intelligibilis; alii esse actionem productivam termini, qui sit & vocetur verbum mentis; alii e contra esse actionem de prædicamento actionis sine ullius termini productione, alii esse qualitatem de prædicamento qualitatis sine ulla profus actione productivam. Hurradius ut omnes difficultates evaderet allegerit, intellectionem esse actionem, & passionem, ac qualitatem prædicamentalem, in ut omnia ista tria essentialiter in natura intellectionis includantur. Verumtamen

Dico 1. Intellectio non est passiva, seu ipsa speciei intelligibilis vel intellectionis receptio. Hæc est contra Ægidium, Aureolam, &c. Alique expressa mens D. Augustini lib. 6. Metaph. cap. 5. *Videtur mihi anima cum sentit in corpore non de illo aliquid pati, sed in eju passivum attendit agere.* Et infra: *Hoc ergò genui taliter movere nonne fatendum est facere esse non pati?* Et cap. 8. ubi dicit: *Hinc est illud quòd plerumq; alia cogitant occupati eos loquentes non nobis videtur accidere, tum quia occurrentes illos numeros non agit tunc animi, cum sine dubio sonus ad aures perveniat, & illa in passione sui corporis cessare non possit: nec possit aliter moveri, quam si illa non fieret, sed quia intentionis aliud subinde extinguitur motionis impetus, qui si maneret, in memoria utiq; maneret, & nos inveniremus & sentiremus.* Ubi clarè docet in distictis percipi species & res, & tamen res tunc nullas sensationes producere, sed si consisteret intellectio in receptione talis speciei, vel intellectionis distractus omnino deberet intelligere, ergò. Ratio etiam est, quia receptio speciei expressæ vel impressæ respicit intellectum ut subjectum, sed de ratione intellectionis est ut respiciat objectum, illud exprimat, eiq; que unit intellectum, ergò intellectio non consistit in receptione speciei impressæ, vel expressæ. Dices:

XVII.
Species manent in intellectu cessante intellectu cessante intellectu cessante.

Dices: Receptionem mortuam, id est sine attentione non facere intelligentem, bene tamen vivam, seu cum attentione. Sed contra: haec responsio seipsam destruit, quia receptio cum attentione intellectus non potest explicari, nisi in quantum intellectus adhibeat sonatum aliquem, & tendat intentionaliter in obiectum, sed haec non fiunt sine aliqua actione efficiente, ergo. Sed directè contra conclusionem

III. **Opponitur** Auctoritas tum Aristotelis saepius dicentis: *Intellegere esse quoddam pati*: Tum Doctoris subtilis dicentis ideo Aristotelem intellegere vocasse pati, quia intelligimus formaliter non producendo, sed recipiendo, ergo. Verumtamen quamvis textus ille Aristotelis supra fuerit explicatus, adhuc Respondeo tam Aristotelem, quam subtilem vocare intellegere quoddam pati ex eo quod intellectus nullatenus possit intellegere, nisi in ipso recipiatur intellectio, ita quod receptio magis necessariò consequatur quam actio, imò eo quod indispensabiliter comitetur, ita ut intellegere possimus sine eo, quod intellectionem producamus, non verò sine eo quod recipiamus, unde magis concurret receptio, quam productio, & hinc fortè est, quod Aristoteles non absolute dixerit intellegere esse pati, sed esse quoddam pati. Sed

Instatur: Homo dicitur formaliter albus per receptionem solius albedinis, ergo etiam dicitur intellegens per praesens receptionem intellectionis, quia non videtur quid plus intellectio praestet potentiae intellectivae, quam talem denominationem per informationem. Respondeo distinguendo consequens, si consideretur effectus formalis intellectionis ut forma est concedo, si consideretur ut talis, nempe ut vitaliter operans nego consequentiam, quia ut vitaliter operans consistit in illa tendentia ad obiectum, hinc si dicas, tunc dicitur intellectus intellegere quando sit similis formaliter obiecto, sed per receptionem hoc fit ergo, tunc Respondeo negando majorem, quia tunc intellegit formaliter, quando recepta similitudine illa, mediante ipsa tendit in obiectum vitaliter.

IV. **Dico 2.** Intellectio non consistit in actione, seu productione termini, ita ut intellegere sit producere verbum mentis & intellectio sit productio verbi mentalis. Ita Doctor subtilis.

Probatur primò: Tum quia potest quis producere intellectionem, & tamen non intellegere, ut verbi gratia, si Deus produceret intellectionem in mente mea, haec intellectione Deus non intellegeret: Tum quia obiectum partialiter in genere causae efficientis producit intellectionem, & tamen per hoc non dicitur intellegere: Tum quia non dicitur quis albus ex eo quod producat albedinem, ergo: Tum denique, quia vitalitas in actibus perfectis non consistit in motu ab intrinseco, sed in vita intentionali, seu in tendentia ad obiectum.

Probatur secundò: Quia gratis dicitur intellectionem esse actionem productivam,

quia si quid urgeret, maxime ex eo, quod Aristoteles ipsam appellaverit actionem immanentem, hoc non urget, ergo: probatur minor, tum quia non dixit immanentem ex eo, quod terminum ad intra producat, sed quod nihil aliud intellectus producat praeter ipsam, sicut transeuntem appellavit, quae aliud opus a se producit: Tum quia Aristoteles intellectionem non appellavit veram & Physicam actionem, sed solum grammaticaliter, & per quandam analogiam, ex eo, quod semper sit in fieri, & semper, & pro quocunque instanti dependeat ab agente sicut vera actio; & ex eo, quod sicut actio transit in terminum ita intellectio in obiectum, cum hac tamen differentia, quod actio transeat in terminum de novo productum, intellectio in obiectum non de novo productum, sed de novo denominatum intellectum, & per hanc probationem solvuntur omnia, quae desumuntur ex actione vitali intellectionis. Unde alio medio contra conclusionem sic ex Maestro

Arguitur: Omnis actus intellectus est essentialiter intellectio, sicut omnis actus visus est visio, sed verbum producit per actum intellectus, ergo per intellectionem. Respondeo distinguendo majorem: Est formaliter intellectio, nego majorem; est causaliter intellectio concedo majorem, quia dictio est quidem actus intellectus, non est tamen formaliter intellectio, sed causaliter & efficienter, & sic quoque dici potest omnem actum visus non esse visionem formaliter.

V. *Dictio est causaliter actus intellectus.*

Instatur: Intellegere & dicere sunt synonyma, ergo si producit verbum dicendo, producit intellegendo. Sed Respondeo negando antecedens, quod patet ex priorè distinctione, quia dictio est solum causaliter & efficienter intellectio, non verò formaliter, consequenter licet producat verbum dicendo, non producit tamen intellegendo.

Non sunt synonyma intellegere & dicere.

Urgetur: Si dictio non est formaliter intellectio, nec esset formaliter actio vitalis, sed hoc est inconveniens, ergo: probatur sequela: Per actionem vitalem exprimitur & declaratur obiectum, sed per dictionem non exprimeretur obiectum, quia illud exprimitur & representatur per intellectionem, ergo non esset actio vitalis. Respondeo distinguendo majorem, non esset actio vitalis intentionalis concedo majorem; non esset actio vitalis Physica nego majorem; dictio itaque actio vitalis Physica est, quia per eam exercetur Physice potentia in vita, non tamen vita intentionali, & sic non exprimit obiectum. Ex haecenus igitur dictis patet, quod ad intellectionem requiratur quidem aliqua actio, requiritur etiam aliqua passio in neutra tamen ejus ratio formalis, minus in utraque consistit, cum alioquin esset ens per accidens ex diversis praedicamentis compositum. Quare

Dico tertio: Intellectio formaliter consistit in qualitate commorando tendentiam, & unionem ad obiectum, quae illi vitaliter conjungitur. Ita Doctor subtilis, & patet ex dictis, nec ulterius eget probatione, quod autem dixi de intellectione, pari passu dicendum est de volitione, unde

VI. *Intellectio consistit in qualitate, quae commoratur tendentiam.*

QUÆSTIO VIII.

De verbo mentis.

Communis est sensus dari verbum

mentis, sicut certum est dari verbum oris, & hoc expressè docet Scotus 1. d. 3. q. 7. post D. Augustinum ubi dicit: *Verbum certè est actum intelligentie productum à memoria suscipienda non habens esse sine actuali intellectu, verbum divinum representans*; Unde communiter requiritur, quòd verbum mentis verbum divinum representet, quod si sic est, certum etiam est, meliorem Doctorem tale verbum in creatis admittere, ut colligi poterit ex Cantibus signanter ferm. 81. ubi anime cognitionem cum verbo, & imaginem constituitur ex eo, quòd verbum divinum representet, ubi multa de verbo divinis subtiliter dicitur, quæ ad Theologos portissimum spectant, inter alias cognationes cum habet, quæ consistit in actu liberi arbitrii, quòd si anima habet cognationem in hoc actu, nec negari non poterit etiam habere in actu intellectu.

Quo supposito tanquam certo potissima est difficultas, in quo consistat verbum mentis, ex omnibus quæ in intellectu requiruntur; an videlicet sit species imprecisa prout actuali intelligentia? An ipsum objectum secundum esse reale, vel secundum esse cognitum? Vel an sit habitus, vel actio de preadimento actionis, per quam intellectus producit qualitatem intellectuionis? An verò sit ipsa qualitas intellectuionis? An utrumque simul. Complutenses existimant verbum mentis esse qualitatem realiter distinctam à qualitate intellectuionis. Verum

Dico: *Verbum mentis certè est species intellectuio. Ita Doctor supra, &*

Probatur primò, *Auctoritate D. Augustini 15. Trinit. cap. 10. Formata cogitatio de re, quam scimus, verbum est; Et 16. Cogitatio quippe nostra perveniens ad id, quod scimus, & inde formata, verbum nostrum est. Et 9. de Trinit. cap. 9. Conceptam rerum notitiam tanquam verbum apud nos habemus. Et cap. ult. Et igitur quedam imago Trinitatis ipsa mens, & mentis pars, quæ proles ejus est, atq; se ipsa verbum ejus, & animi. Verum igitur (inquit Scotus) secundum ipsum est actus intelligentiæ, ut patet re. Notitia enim correspondet intelligentiæ. Verbum etiam non est actu cogitatione sicut patet. Augustini auctoritates plures, qui cupit, inveniet apud Nebridium, hæ sunt breviores, & solemniore.*

Probatur secundò, *Auctoritate D. Bernardi ferm. 80. in Cant. ubi de verbo divino ait: Audis de imagine prius. Verbum est veritas, est justitia, est sapientia, & est hæc imago. Cujus? Justitia, sapientia, & veritas. Est enim imago hæc justitia de justitia, sapientia de sapientia, veritas de veritate, quasi de lumine lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil est anima, quoniam non est imago, est tamen earundem capax, appetens, & inde fortassis ad imaginem. Sed anima est capax intellectuionis, ergo est capax veritatis, justitiæ, luminis & consequenter Verbi, quia per Ver-*

unde sicut intellectuio, præter qualitatem absolutam, dicit tendentiam ad objectum, quæ se habet per modum expressionis, & representationis objecti, ita etiam volitio præter qualitatem dicit tendentiam ad objectum, non illud representando, sed quasi amplectendo & possidendo. Ex dictis itaque infero primò, omnem potentiam vitalem esse simul *Productivam*, seu *Activam*, *Passivam*, & *Vitaliter operativam*; *Activam*, in quantum producit suum actum, *Passivam*, ut recipit, & *operativam*, quatenus mediante termino producto, & in se recepto vitaliter in objectum tendit. Infero secundò: Omnem potentiam vitalem, tam agendo quam operando exerceri vitaliter diverso tamen modo, nam agendo exercetur vitaliter vita *Physica*, operando vitæ intentionali, & primum spectat ad genus causæ efficientis, secundum quasi ad genus causæ formalis, quatenus actus per modum formæ constituit potentiam operantem, eamque cum objecto conjungit, & intentionaliter unit. Objectiones quæ contra conclusionem nostram adferri possunt solvuntur facile per hoc, quòd qualitas illa connotet secundariò relationem ad objectum, non quòd primariò in ea consistat.

Potentia vitalis est simul activa, passiva & operativa.

VII. *Potest intellectio à solo Deo produci.* Quæres primò: An intellectuio, aut alius actus vitalis possit à solo Deo produci, absque concursu potentie & objecti? Respondeo affirmativè cum Doctore 1. d. 17. q. 3. Probatur, quia quidquid potest Deus simul producere cum causa creata efficienter, potest se solo, modo effectus sit ens absolutum, quia in hoc nulla est implicatio, sed producit intellectuionem cum causa creata, quæ est qualitas absoluta, ergo se solo potest illam producere.

VIII. *Intellectio potest poni in lapide.* Quæres secundò: Utrum intellectuio possit poni in lapide? Respondeo affirmativè. Patet ex dictis in Logica p. 3. d. 3. q. 6. Et ratio est, quia non implicat.

Dices: Ergò lapis intelligeret. Probatur illatum: Effectus intellectuionis est reddere subiectum intelligens. Respondeo nego illatum, cujus probationis antecedens distinguo; si subiectum sit capax concedo antecedens, si non nego antecedens, & consequentiam. Itaque ut intellectuio faciat suum subiectum actu intelligens, requiritur in ipso vis perceptiva talis intellectuionis in actu primo, quæ vis cum sit ipse intellectus, & in lapide non reperiatur, lapis non intelligeret.

IX. *Intellectus potest plura simul intelligere.* Quæres tertio: Utrum intellectus simul plura intelligere possit uno actu? Respondeo posse simul & semel plura intelligere per modum plurium, non tamen uno eodemque actu, nisi objecta sint subordinata per modum inferioris, & superioris; nec potest tot intelligere, quin plura in infinitum, nec tam perfecte plura, quam solum unum.

Probatur prima pars, quia visus attingit objecta disparata simul, ut albedinem chartæ, & nigredinem literarum, ergò & intellectus. Deinde intellectus simul intelligit unum referri ad aliud, ergò. Reliqua patent ex finitate, & limitatione intellectu.